

**Není
to úplně
v pytli.**

**Férový
obchod
existuje!**

Toto je leták o fair trade

Pytle s férovým kakaem z družstva Naranjillo v Peru

CO JE FAIR TRADE

Fair trade je obchod založený na partnerství. Lidem ze zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky dává možnost užít se vlastní prací za důstojných podmínek. Zemědělci dostávají za svou kávu nebo kakao spravedlivě zaplacené, pěstují s ohledem na životní prostředí a jejich děti mohou chodit do školy.

Fair trade nabízí férové obchodní podmínky, dodržování lidských a pracovních práv i šetrnost k životnímu prostředí. Mezi základní principy fair trade patří:

- výkupní cena odpovídající nákladům udržitelné produkce a důstojného životytí,
- možnost využití předfinancování,
- dlouhodobé obchodní vztahy,
- zákaz nucené práce a dětské práce,
- dodržování úmluv Mezinárodní organizace práce,
- zákaz využívání geneticky modifikovaných plodin,
- kontrolované využívání pesticidů a dalších agrochemikálií,
- šetrnější přístup k využívání přírodních zdrojů.

Dle Fairtrade International je do tohoto největšího etického certifikačního systému na světě zapojeno 1,65 milionů pěstitelů a zaměstnanců v 74 zemích světa. Zahrnuje více než 1 200 organizací a družstev. Hlavní komoditou je káva.

PROČ JE TADY FAIR TRADE

Ekonomický rozvoj a prosperita západního světa jsou postaveny na zneužívání chudých lidí v zemích globálního Jihu. Na období původní kolonizace navázalo jednostranně výhodné nastavení mezinárodního obchodu, korumpování tamních vlád a zneužívání globalizace výrobního řetězce.

Téměř 80 % světové produkce kávy pochází od 25 milionů drobných pěstitelů a pěstitelky v zemích globálního Jihu, kteří pěstují kávu na strmých svazích vlastních rodinných políček. Žijí často v opuštěných venkovských regionech. Káva arabika se pěstuje ve vysokých nadmořských výškách a rodiny pěstitelů žijí v místních horách často bez přístupu k internetu, elektřině nebo vodě.

Situaci pěstitelů a pěstitelky ztěžuje tlak na snižování nákladů jak ze strany spotřebitelů a spotřebitelek, kteří chtějí nakupovat co nejlevněji, tak ze strany obchodníků, kteří chtějí maximalizovat své zisky.

Arabice se nejlépe daří při pěstování stinnou metodou, kdy ve stínu banánovníků a stromů plynuleji uzrávají její plody. Zralé plody kávovníku se pak sklízí ručně, jeden za druhým se trhají do košíků. Po proprání, odslupkování a usušení je potřeba kávu prodat. Toho zneužívají místní výkupci, kteří mají jednotlivé horské oblasti po celé Latinské Americe rozdělené. Pěstitel jim říkají kojoti: „*Kojoti jsou stále součástí dodavatelského řetězce chiapaské kávy. Stále tu fungují tyto překupníci, kteří zneužívají špatné vyjednávací pozice pěstitelů. Za kávu jim dávají jen velmi nízké výkupní ceny,*“ popisuje Eimar Velazquez Mazariegos z kávového družstva ISMAM v mexickém Chiapasu.

Lepší situaci nemají ani lidé pracující na banánových plantážích. Například v Kostarice pracují 12 hodin denně, ale platí jim jen za osm, mzda jim nestačí ani na základní rodinné výdaje a množství práce se narozdíl od mezd pořád zvyšuje. Při pěstování se používá velké množství nebezpečných chemikálií, ochranu zdraví zaměstnanců ale mnoho firem vůbec neřeší. Vstupu do odborů se většina lidí bojí, mají strach z propuštění nebo pomsty na příbuzných.

Pěstitel kávy v Mexiku

Výkup kávy v Mexiku

Sklizeň banánů v Kostarice

Výhodou pro pěstitelky a pěstitelky může být členství v družstvu. Družstevnictví v zemích globálního Jihu je mnohem běžnější než u nás a pěstitelům i pěstitelkám přináší o něco lepší vyjednávací pozici. Ani družstvo však neovlivní nízké výkupní ceny komodity na světovém trhu. Zásadní změna však může nastat, pokud se družstvo zapojí do systému fair trade. Členové fairtradového družstva mají zaručeny dostatečné výkupní ceny, odborná školení a podporu sociálních programů pro rozvoj komunity.

FAIRTRADOVÉ VÝROBKY A JEJICH ROZPOZNÁNÍ

Mezi fairtradové výrobky patří zejména káva, čaj, kakao, banány, třtinový cukr, rýže nebo bavlna. Fairtradových je například 50 % banánů ve Švýcarsku, 22 % mleté kávy a 43 % baleného cukru ve Velké Británii a 20 % květin v Německu. Některé produkty pěstují převážně pěstitelé sdružení do družstev (káva, kakao), jiné vyrostou hlavně na certifikovaných plantážích (banány, květiny, čaj).

Fairtradové výrobky poznáme nejnadhěji podle certifikační známky FAIRTRADE® přímo na obalu produktu. Existuje však i zboží bez certifikační známky, které pochází od členů Světové fairtradové organizace (WFTO). Tato organizace sdružuje pěstitele a obchodníky, kteří se věnují stoprocentně jen férovému obchodu.

Tyto dva uvedené systémy je třeba odlišit:

- systém certifikace FAIRTRADE® (www.fairtrade.net) – certifikační známka FAIRTRADE® může být použita na obalu výrobku v případě, že pěstitel, dovozce i zpracovatel pravidelně procházejí nezávislým auditem ověřujícím shodu se standardy Fairtrade International.
- systém tradičních fairtradových organizací (www.wfto.com) – je založený na členství obchodníků a pěstitelů v organizaci WFTO, všichni členové se zavazují splňovat základní principy fair trade, systém je založený na důvěře, ačkoli i zde probíhají náhodné audity. Členy WFTO jsou například GEPA, EZA, Libero Mondo nebo Traidcraft, další lze dohledat na www.wfto.com/find-supplier.

Pěstitelská družstva i plantáže v Latinské Americe dostávají za každou krabici banánů 1\$ fairtradového sociálního příplatku. V panamském družstvu Coobana z těchto peněz požívají rodinám zásobníky na vodu, přispívají na stavbu nebo opravu domů, budují obchody s nižšími cenami potravin a pomocí stipendií podporují studium dětí i dospělých.

HLAVNÍ VÝHODY

Fair trade chrání práva menšin, dává více prostoru ženám, nabízí možnost předfinancování a podporuje demokratické rozhodování. Certifikace Fairtrade nabízí pěstitelům a pěstitelkám především dvě výhody: garantovanou minimální výkupní cenu a sociální příplatek. **Garantovaná minimální výkupní cena** (Fairtrade Minimum Price) je stanovena pro každý produkt, například u prané kávy arabika činí 1,40 dolaru za libru (tj. 0,454 kg). Pěstitelé a pěstitelky tak mají zaručeno, že za své produkty nedostanou méně, než činí jejich náklady na pěstování a důstojný život. Pokud je cena na světovém trhu vyšší, dostává pěstitel v družstvu tuto tržní cenu.

Pěstitelskému družstvu navíc odběratel vyplácí **sociální příplatek** (Fairtrade Premium), který se ukládá do komunitního fondu. Pěstitelé a pěstitelky pak sami demokraticky rozhodují o tom, jak použijí tyto finanční prostředky. Většinou se jedná o budování interních kapacit, podporu vzdělávání, sociální projekty, nákup zařízení pro zpracování produkce, výstavbu silnic nebo studny, zajištění lékařské péče či poskytnutí studijních stipendií pro děti. V roce 2015 čítaly sociální příplatky v souhrnu přes 138 milionů eur. Členové a členky družstva tedy rozhodují o slušných investicích do rozvoje své komunity.

„Fairtrade nám nabízí lepší výkupní cenu. Žádná jiná certifikace nenabízí sociální příplatek. Díky němu se situace v družstvu i mezi našimi pěstiteli oproti předchozím letům o dost zlepšila.“

Juan Walfred Martinez, družstvo Peña Roja na severozápadě Guatemaly

SROVNÁNÍ CEN KÁVY DRUHU ARABIKA

Fairtradová cena vs. cena na newyorské burze (1989–2015)

Garantovaná minimální výkupní cena se v dubnu 2011 u prané arabiky zvedla ze 125 centů na 140 centů za libru kávy. Fairtradová cena je na úrovni burzovní ceny, ale nikdy neklesne pod stanovenou hranici minimální výkupní ceny. Certifikovaný výkupce navíc vždy vyplácí také sociální příplatek, ten u prané arabiky činí 20 centů za libru kávy.

Zdroj: Fairtrade Foundation, překlad: NaZemi

Informace o fair trade najdete zde:
www.fairtrade.cz • www.nazemi.cz/fairtrade
www.facebook.com/podporujifairtrade

O NAZEMI

Jsme nevládní nezisková organizace NaZemi. Jsme přesvědčeni o tom, že každý člověk na Zemi má právo žít a pracovat v důstojných podmínkách. Zaměřujeme se na propojenost našeho spotřebního chování s problémy v tzv. rozvojových zemích a motivujeme jednotlivce, firmy i státy přijmout za tyto problémy odpovědnost.

- **Apelujeme na firmy**, aby podnikaly odpovědně a transparentně. Aby přijaly odpovědnost za pracovní podmínky ve svých dodavatelských řetězcích, za produkty, které nesou jejich značku a jež si můžeme v ČR nebo v Evropě koupit.
- **Podporujeme fair trade** a umožňujeme tím pěstitelům a pěstitelkám v zemích globálního Jihu zlepšovat jejich životní podmínky. Fair trade nepřipouští dětskou práci, geneticky modifikované plodiny ani nadměrné zatěžování životního prostředí. Pěstitelé a pěstitelky dostávají spravedlivou odměnu za svoji práci, důraz je kladen na dlouhodobou udržitelnost a rozvoj komunit.
- **Věnujeme se metodice globálního rozvojového vzdělávání** a usilujeme o její zavedení do praxe českého vzdělávání. Jde nám o to, aby studenti a studentky hledali a refleктоvali spojitosti mezi svým životem a životy ostatních na světě a přijímali za tyto vztahy zodpovědnost. Aby rozvíjeli svoji schopnost kritického myšlení a takových dovedností, jež jim umožní orientovat se v globálním světě. Vedle toho se rovněž věnujeme facilitování skupinových procesů.
- **Máme specializovaný fairtradový obchod**, který nám pomáhá financovat naše aktivity. Jednotlivcům, firmám i kavárnám nabízíme vlastní, na míru šitou a vyváženou směs fairtradové kávy Fair Café a čaje Fair Tea. Můžete nás podpořit nákupem v e-shopu obchod.nazemi.cz.

www.nazemi.cz
facebook.com/nazemicz

Brožura přináší základní informace o fungování fair trade a jeho přínosech pro pěstitele a pěstitelky, které pro nás v zemích globálního Jihu pěstují například kávu, kakao nebo banány.

Vydalo NaZemi v roce 2017, 3. vydání.

ISBN 978-80-88150-23-7

Vytisknuto na recyklovaném papíře.

Tento dokument byl vytvořen s finanční podporou Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Obsah dokumentu je zcela na odpovědnosti NaZemi a jako takový nemůže být považován za stanovisko Evropské unie.

NAZEMI

ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ

Sklizeň kávy na severu Peru v družstvu Centrocafé